Fintables

Serbest fon nedir? Serbest fon özellikleri nedir?

18.11.2026

Serbest Yatırım Fonlarının Tanımı ve Temel Özellikleri

Serbest yatırım fonları, sadece nitelikli yatırımcılara sunulan esnek portföy yönetim stratejilerine sahip yatırım fonlarıdır. Uluslararası piyasalardaki “hedge fund” kavramının Türkiye’deki karşılığı olarak görülebilir. Bu fonlar mutlak getiri (absolute return) elde etmeyi hedefler; yani belirli bir karşılaştırma ölçütüne (benchmark) bağlı kalmaksızın, piyasa koşullarından bağımsız kazanç sağlamaya odaklanırlar. Serbest fonlar diğer yatırım fonlarının yapabildiği tüm yatırımları yapabildiği gibi, yatırım portföylerinde özellikle türev araçlara (ör. swap, opsiyon) daha geniş yer verebilirler. Yüksek risk alarak yüksek getiri elde etmeyi amaçlayan bu fonlar; açığa satış, türev ürün kullanımı gibi ileri düzey finansal teknikleri uygulama serbestisine sahiptir. Bu sayede düşen piyasalarda dahi kazanç hedefleyen karmaşık stratejiler izlenebilir.

Diğer Yatırım Fonlarından Farkları

Yatırımcı Profili: En önemli fark, serbest yatırım fonlarının sadece nitelikli yatırımcılara yönelik olmasıdır. Yatırım fonlarının aksine, serbest fon katılma payları kanunen nitelikli yatırımcılardan başkasına satılamaz. Bu nedenle hedef kitle, finansal varlıkları ve deneyimi belli bir eşiğin üstünde, risk iştahı yüksek yatırımcılardır. SPK mevzuatına göre nitelikli olmayan yatırımcılar bu fonlara yatırım yapamaz

Yatırım Araçları ve Stratejileri: Serbest fonlar portföy sınırlamaları bakımından diğer fonlardan çok daha özgürdür. Normal yatırım fonlarının tabi olduğu pek çok kural (belirli bir varlık türüne minimum/maksimum oran, risk dağıtımı, borçlanma limitleri vb.) serbest fonlar için uygulanmaz. Bu esneklik sayesinde serbest fon yöneticileri; kaldıraçlı işlemler, karmaşık türev stratejileri, arbitraj fırsatları gibi getiri potansiyeli yüksek yöntemleri rahatlıkla kullanabilir. Diğer taraftan, serbest fonlar da yatırım fonlarının yatırım yapabildiği hisse senedi, tahvil, döviz, emtia gibi tüm varlıklara yatırım yapabilir.

Likidite ve Erişim: Serbest fonların likiditesi ve erişilebilirliği de farklılık gösterir. Halka açık geleneksel fonlar genellikle günlük likidite imkânı sunar ve tüm yatırımcılara açıktır. Serbest fonlarda ise durum her zaman böyle olmayabilir. Bir kısım serbest fon, TEFAS (Türkiye Elektronik Fon Alım Satım Platformu) üzerinden günlük alım-satıma açık olup nitelikli yatırımcıların kolaylıkla ulaşabildiği yapıdadır. Buna karşılık özel serbest fonlar adı verilen bazı serbest fonlar TEFAS’ta listelenmez ve genellikle kapalı bir yatırımcı grubuna özeldir. Bu özel fonlara, yatırımcı nitelikli olsa bile dışarıdan kolayca erişmek mümkün olmayabilir.

Düzenleme ve Şeffaflık: Serbest fonlar düzenleyici çerçeve açısından daha hafif kurallara tabi olup, görece daha düşük şeffaflıkla faaliyet gösterirler. Halka açık fonlar ayrıntılı kamuyu aydınlatma yükümlülükleriyle düzenli raporlama yaparken, serbest fonlar sadece nitelikli yatırımcılara sunuldukları için raporlama ve bilgi paylaşımı konusunda bazı muafiyetlere sahiptir. Örneğin, portföy dağılım raporları halka açık fonlar kadar detaylı veya sık yayımlanmayabilir.

Türkiye’deki Yasal ve Düzenleyici Çerçeve

Türkiye’de serbest yatırım fonları, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ve SPK’nın ilgili alt düzenlemeleri kapsamında ele alınır. SPK’nın III-52.1 sayılı “Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliği”, serbest fonları yatırım fonlarının bir türü olarak tanımlamıştır. Bu tebliğ uyarınca, yalnızca nitelikli yatırımcılara satılmak üzere kurulmuş fonlar “Serbest Şemsiye Fon” çatısı altında ihraç edilir. Yani bir portföy yönetim şirketi, serbest şemsiye fon

kurarak bu kategoriye giren alt fonları SPK onayıyla oluşturabilir. SPK mevzuatına göre serbest fonların katılma payları borsada işlem görmez ve halka arz edilmez; alım satımı, TEFAS platformu üzerinden veya ilgili portföy yönetim şirketi/aracı kurum kanalıyla sadece nitelikli yatırımcılar arasında yapılır.

SPK düzenlemeleri serbest fonları nitelikli yatırımcı fonu olarak ayrı bir kategoriye koymakta ve bu fonlara, diğer fon türlerine uygulanan portföy kısıtlamalarının büyük kısmından muafiyet tanımaktadır. Serbest fonlar, tebliğ hükümlerine göre portföy sınırlamalarını ve stratejilerini izahnamelerinde serbestçe belirleme imkânına sahiptir. Ancak sermaye piyasası mevzuatının genel çerçevesi (örneğin fon varlıklarının saklanması, bağımsız denetim, kamuyu aydınlatma form ve periyodları) serbest fonlar için de geçerlidir. Ayrıca, serbest fonların kurulumu ve yönetimi lisanslı portföy yönetim şirketleri tarafından yapılmak zorundadır; bireysel kişiler doğrudan serbest fon kurup yönetemez. SPK gerektiğinde ilke kararlarıyla serbest fonlara özel kısıtlar da getirebilmektedir.

Yatırım Stratejileri

Serbest yatırım fonlarının yönetiminde çok çeşitli yatırım stratejileri uygulanabilir. Bu fonlar, klasik fonların aksine tek bir varlık sınıfıyla veya piyasayla sınırlı kalmayıp fırsat gördükleri her alana yönelebilirler. Öne çıkan stratejilerden bazıları şunlardır:

- Kaldıraç Kullanımı: Serbest fonlar, krediyle finansman veya türev ürünler aracılığıyla kaldıraç (leverage) kullanarak pozisyonlarını büyütebilir. Bu sayede getiri potansiyelini artırmak hedeflenir. Örneğin fon, portföyündeki varlıkları teminat gösterip borçlanarak ilave menkul kıymet alımı yapabilir veya vadeli işlem sözleşmeleriyle küçük teminatla büyük pozisyonlar alabilir. Kaldıraç sayesinde piyasa hareketlerinden katlamalı kazanç amaçlanır; tabii aynı şekilde kayıplar da katlanabilir.
- Açığa Satış: Serbest fonlar, değer düşüşü bekledikleri finansal varlıkları ödünç alıp satarak açığa satış yapabilirler. Bu strateji, piyasa düşerken de kazanç sağlama imkanı verir. Örneğin fon, fiyatının düşeceğini öngördüğü bir hisse senedini ödünç alıp satar ve fiyat düşünce daha ucuza geri alarak aradaki farktan kar eder. Açığa satış stratejisi, portföyü piyasa düşüşlerine karşı korumak (hedge etmek) için de kullanılabilir.
- Türev Ürünler ve Hedge İşlemleri: Serbest fonlar türev finansal araçlar kullanabilir. Vadeli işlem sözleşmeleri, opsiyonlar, swap anlaşmaları gibi enstrümanlar hem spekülatif kazanç hem de risk yönetimi amacıyla tercih edilir. Örneğin swap sözleşmeleriyle faiz veya döviz kuru takası yaparak arbitraj geliri elde etmeye çalışabilirler. Opsiyon işlemleriyle belirli bir varlığı gelecekte alma/satma hakkını kullanıp volatiliteye karşı pozisyon alabilirler. Türev ürünler, doğru kullanıldığında fonların portföyünü olumsuz senaryolara karşı koruma (hedging) aracı da olabilir.
- Arbitraj ve Özel Fırsat Stratejileri: Piyasalar arasındaki fiyat farklılıklarını değerlendiren arbitraj stratejileri serbest fonlarda yaygındır. Örneğin aynı menkul kıymetin yurt içi ve yurt dışı piyasalardaki fiyat farkından yararlanmak veya bir hisse senedinin spot ve vadeli fiyatları arasındaki anomalileri kazanca çevirmek gibi.
- Diğer Stratejiler: Serbest fonların strateji yelpazesi neredeyse sınırsızdır. Global makro stratejiler (ülkelerin makroekonomik trendlerine yatırım), uzun/kısa hisse stratejileri (bazı hisselerde uzun pozisyon alıp bazılarını açığa satarak piyasa nötr getiri hedefleme), pair trade (ilişkili iki enstrümandan birinde uzun, diğerinde kısa pozisyona girerek göreli değerleme farkından yararlanma) gibi sofistike yöntemler uygulanabilir . Bazı serbest fonlar portföylerini tek bir tema etrafında yoğunlaştırabilir (örneğin yalnızca belirli bir emtia veya sektör odaklı fonlar).

Avantajları

Serbest yatırım fonları, sağladıkları esneklik ve olanaklar sayesinde bazı önemli avantajlar sunarlar:

- Yüksek Getiri Potansiyeli: Bu fonlar, agresif ve yenilikçi stratejiler kullanarak piyasa ortalamasının üzerinde kazançlar hedeflerler. Kaldıraç kullanımı, türev araçlarla spekülatif pozisyonlar, odaklı portföy ve arbitraj fırsatlarının değerlendirilmesi sayesinde, doğru yönetildiklerinde oldukça yüksek performans sergileyebilirler. Nitekim serbest fonlar, yüksek getiri potansiyelleriyle öne çıkan yatırım araçlarıdır. Özellikle enflasyon ve düşük faiz ortamlarında, mevduat veya klasik fonlar ile elde edilemeyecek düzeyde getiriler sağlayarak yatırımcılara cazip gelebilirler.
- Esnek ve Çeşitli Yatırım Stratejileri: Serbest fonlar, belirli bir varlık ya da piyasayla sınırlı kalmadıkları için fırsatçı bir yaklaşımla her alanda yatırım yapabilirler. Bu stratejik esneklik, piyasanın farklı koşullarına uyum sağlama avantajı verir. Yönetici, makroekonomik değişimlerden sektör trendlerine, arbitraj imkanlarından özel durumlara dek pek çok alanda manevra yapabilir. Bu sayede portföy yönetiminde aktif bir yaklaşım benimsenir ve farklı piyasa koşullarında da getiri arayışı sürdürülür. SPK'nın serbest fonlara getirdiği geniş yatırım yelpazesi imkânı fon yöneticilerine özgürce strateji belirleme olanağı tanır.
- Düşük Korelasyon ve Portföy Çeşitlendirmesi: Serbest fonlar genellikle geleneksel varlık sınıflarıyla düşük korelasyona sahip yatırımlar yapar. Yani getirileri, hisse senedi veya tahvil piyasalarından bağımsız hareket edebilir. Bu durum, yatırımcının genel portföyüne eklendiklerinde çeşitlendirici bir etki yaratır ve toplam riskin düşürülmesine katkı sağlar. Alternatif yatırım fonları kategorisinde değerlendirilebilecek serbest fonlar, piyasa dalgalanmalarına karşı portföyü kısmen koruyabilecek bir yapı sunar. Örneğin hisse senedi piyasası düşerken bir serbest fon farklı araçlara yatırım yaparak pozitif getiri elde edebilir; böylece yatırımcının portföyündeki zararları dengeleyebilir.
- Aktif Yönetim ve Yaratıcı Yaklaşımlar: Serbest fonlar, yönetici performansının çok önem taşıdığı aktif yönetilen fonlardır. Bu fonları yöneten portföy yöneticileri genellikle alanında uzman, yaratıcı ve hızlı karar alabilen kişilerdir. Piyasadaki verimsizlikleri bulup değerlendirme, ileri modellemeler kullanma, algoritmik alım-satım stratejileri uygulama gibi imkanlar söz konusudur.

Dezavantajları

Serbest yatırım fonlarının cazip yönleri kadar göz önüne alınması gereken önemli dezavantajları da vardır:

- Yüksek Risk ve Volatilite: Serbest fonlar en riskli yatırım araçlarından biridir. Yüksek getiri hedefiyle alınan kaldıraçlı ve spekülatif pozisyonlar fonun değerinde sert dalgalanmalara yol açabilir. Serbest fonlar yüksek getiriyle birlikte yüksek risk de taşırlar ve piyasa şartları tersine döndüğünde ciddi zararlara uğrayabilirler.
- Düşük Şeffaflık: Yukarıda belirtildiği gibi, serbest fonlar diğer yatırım fonlarına kıyasla daha az bilgi açıklama yükümlülüğüne sahiptir. Fon portföyünün detayları, yapılan işlemler veya risk seviyeleri konusunda yatırımcıların alabildiği bilgiler kısıtlı olabilir. Halka açık fonlar genellikle KAP (Kamuyu Aydınlatma Platformu) üzerinden aylık portföy dağılımı, günlük fiyat bilgisi, üç aylık raporlar gibi kapsamlı veriler sunarken, serbest fonlar daha sınırlı raporlama yapar. Bu şeffaflık eksikliği, yatırımcının fonun ne yaptığına dair tam bir resim görememesine yol açabilir.
- Yüksek Ücret ve Maliyetler: Serbest fonlar, yönetim ücreti ve performans ücreti bakımından da diğer fon tiplerine göre daha pahalı olabilir. Türkiye'de yönetim ücretleri fonun stratejisine göre değişmekle birlikte, performansa dayalı ek ücret uygulaması serbest fonlarda sık görülür. Bu ücretler yatırımcının net getirisini düşürecek önemli bir maliyet unsurudur.

Özetle, serbest yatırım fonları ‘yüksek risk-yüksek getiri’ dengesinin uç noktasında yer alan araçlardır. Yatırımcılara cazip fırsatlar sunarken, beraberinde getirdiği riskler ve dezavantajlar da son derece ciddidir. Bu nedenle bireysel yatırımcıların serbest fonlara yönelmeden önce bu dezavantajları dikkatlice değerlendirmesi önemlidir.

Kimler Yatırım Yapabilir?

Serbest yatırım fonlarına yalnızca nitelikli yatırımcılar yatırım yapabilir. Sermaye Piyasası Kurulu’nun tanımına göre nitelikli yatırımcı, en az 1 milyon TL değerinde finansal varlığa sahip olan yatırımcılardır . Bu finansal varlıklar; mevduat, fon katılma payları, hisse senedi, tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçlarından oluşan likit varlıklar olmalıdır. 1 milyon TL’lik eşik değer, yatırımcının bu tür riskli ürünleri anlayabilecek finansal büyüklüğe sahip olduğunu varsaymaya yöneliktir.

Nitelikli yatırımcı kavramı hem gerçek kişiler (bireyler) hem de tüzel kişiler (kurumlar) için geçerlidir. Dolayısıyla, gerekli varlık koşulunu sağlayan bir birey de bir şirket de nitelikli yatırımcı olabilir. Ayrıca mevzuat gereği, belirli kurumsal yatırımcılar otomatik olarak nitelikli kabul edilir. Örneğin yerli ve yabancı yatırım fonları, yatırım ortaklıkları, aracı kurumlar, bankalar, sigorta şirketleri, portföy yönetim şirketleri gibi finansal kurumlar nitelikli yatırımcı statüsündedir.

Vergilendirme

Serbest yatırım fonlarının vergilendirilmesi, hisse senedi yoğun fon haricindeki diğer yatırım fonları ile büyük ölçüde aynıdır. Türkiye’de yatırım fonlarından elde edilen kazançlar, Gelir Vergisi Kanunu’nun geçici 67. maddesi uyarınca stopaja (kaynağında vergi kesintisine) tabidir. Güncel durumda (2025 itibarıyla), serbest fonlar ile döviz bazlı fonların katılma payı gelirleri üzerinden gerçek kişiler için uygulanan stopaj oranı %15’tir. Vergi uygulaması, yatırım fonlarında stopaj nihai vergidir. Yani serbest fondan elde edilen kazanç üzerinden kesilen %15’lik stopaj, gerçek kişi yatırımcı açısından son vergilendirme olup beyan edilmeye ihtiyaç duyulmaz. 1 yıl tutmak koşuluyla %51’in üstünde yerli hisse senedine yatırım yapan serbest fonlar söz konusu stopajdan muaftır.

Bu raporda yer alan her türlü bilgi, değerlendirme, yorum, istatistiki şekil ve bilgiler hazırlandığı tarih itibari ile mevcut piyasa koşulları ve güvenilirliğine inanılan kaynaklardan elde edilerek derlenmiştir. Fintables Bilişim Teknolojileri A.Ş. tarafından genel bilgilendirme amacı ile hazırlanmıştır. Sunulan bilgilerin doğruluğu ve bunların yatırım kararlarına uygunluğu tarafımızca garanti edilmemektedir. Bu bilgiler belli bir getirinin sağlanmasına yönelik olarak verilmemektedir. Alım satım kararını destekleyebilecek yeterli bilgiler burada bulunmayabilir. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler, yorum ve tavsiyede bulunanların kişisel görüşlerine dayanmaktadır. Herhangi bir yatırım aracının alım-satım önerisi ya da getiri vaadi olarak yorumlanmamalıdır. Bu görüşler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Sadece burada yer alan bilgilere dayanarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir. Bu nedenle bu sayfalarda yer alan bilgilerdeki hatalardan, eksikliklerden ya da bu bilgilere dayanılarak yapılan işlemlerden, yorum ve bilgilerin kullanılmasından doğacak her türlü maddi/manevi zararlardan ve her ne şekilde olursa olsun üçüncü kişilerin uğrayabileceği her türlü doğrudan ve/veya dolaylı zararlardan dolayı Fintables Bilişim Teknolojileri A.Ş. ile bağlı kuruluşları, çalışanları, yöneticileri ve ortakları sorumlu tutulamaz. Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir.